

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 2. septembra 1938.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočekačni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadrúžna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Slovenska stvarnost

1.

Resnično slovenstvo ni v samih besedah. Res je sicer potrebno v današnjih časih, ko je mehanizacija mišljenja vdrla tudi med nas, da se ljudske množice oprimejo slovenstva tudi kot gesla in da množice nastopajo s poudarkom slovenske skupnosti, vendar pa kdor samo govori o slovenstvu, pa meša slovensko misel z drugimi, ali pa mu je slovenstvo celo samo sredstvo za druge namene, v resnici ne dela za slovensko stvar. Kajti takrat, ko bi ljudje videli, da je slovenstvo samo puhla beseda tistim, ki razširjajo slovensko geslo, bi zgubili vero v slovenstvo in bi imeli odkriti in prikriti sovražniki slovenstva pognojeno njivo za svojo setev. Današnji čas je zmaterializiran in za samo idejo, pa če je še tako naravna in osnovana, se le malo ljudi žrtuje. Slovenstvo pa v sedanjih dneh zahteva žrtve, da bo zrastle in premagalo stisko, v katero so ga pahnili notranji in zunanji sovražniki. Da množice vztrajajo, morajo imeti trdno prepričanje in morajo videti dokaze, da je stvar, ki jo kdo zagovarja, in misel, ki jo razširja, boljše kot pa tisto, kar je ti stvari in misli nasprotno in sovražno.

Slovensko narodnjakarstvo, ki je zagovarjalo »absolutno narodnost« pred petimi in štirimi desetletji, je prepadlo zato, ker niso zagovorniki »absolutne narodnosti« imeli trdnih miselnih, še manj pa stvarnih podstav in niso delali stvarno. Ni jim bila glavno stvar, ki jo zagovarjajo, ampak jim je bilo samo za oblast. Vendar pa takrat časi niso bili tako nevarni in se niso majale podlage slovenski skupnosti.

Slovenska misel ima in mora imeti stvarno vsebino. Kdor razširja slovensko misel, mora dajati ljudem resnične dušne in tvarne dobrine, ali pa mora vsaj ljudi prepričati, da ima namen, jih ustvariti in dajati in da je tudi sposoben jih ustvariti in dajati. Kdor se pa po slovensko le našemi, pa je njegovo delo samoljubno ali pa filistrsko in pristransko, je slovenstvu **bolj nevaren in bolj škodljiv**, kot so jugoslovenci, ki vzbujajo s svojimi protinarnimi načeli nehoti odpor in gibanje zoper same sebe.

2.

Slovenstvo je **pravstveno načelo in načelo boljše kakovosti** kot je jugoslovenstvo in odpadništvo. Slovensko gibanje in vsi tisti, ki ga vodijo, morajo stati pravstveno višje kot nasprotniki. Slovenstvo mora biti dejansko bolj pravično in bolj objektivno, kot tisti, ki slovenstvo male in ga zaničujejo. Samo moralna moč more slovenstvo ohraniti in ga povzdigniti. Moralno in pravstveno razviti posameznik privede ljudi bolj k sebi, kakor moč in denar, posebno dandanes, ko se podirajo stebri, ki so nosili včasih pravstveno ravnotežje človeške družbe. Iz vrtnice je rešitev le na trdno skalo, iz pravstvene in umstvene zmede pa le v jasnih in odločnih dejanjih.

Slovenskemu človeku je od nekaj manjkalo odločnosti, predvsem pa dejavnosti. Upirali smo se in govorili o krivicah, naposled pa smo se vdali kar čez noč, češ, saj se bodo razmere spremenile same od sebe na boljše. Pomanjkanje dejavnosti je tudi vzrok, da so delali in še delajo pri nas ljudje, ki hočejo biti »vodniki«, poskuse, pri katerih spravljajo usodo naroda na tehničico, misleč, da če se tudi stvar ponesreči, da ne bo taka nesreča in da je narod večen in ga ne more nobena stvar na svetu uničiti. Slovenski ljudje nimajo tistega smisla za stvarnost, kakor ga ima n. pr. češki narod. Pri nas gredo »vodniki« celo tako daleč, da mislijo, da bodo dosegli uspehe za slovenstvo, čeprav slovenstvo za nekaj časa celo zataje in skrijejo pod mernik.

Stvarnost, kakršne nam manjka, je pravo nasprotje tistega, kar imenujejo nekateri »upoštevanje praktičnih razmer«. »Praktične razmere« je treba ravno spremeniti, ne jih pa podpirati in jih

vzdrževati, in ne gnojišče hvaliti zato, ker je bližju jasli, v katere je nasutega malo ovsa. **Stvarnost je resnica.** Resnična dejstva je treba upoštevati in jim pogledati brez strahu v obraz, za rane je treba dobiti zdravila, za lačne kruha, za nage oblačil, za neumne pameti, za sleparje bič. Pravi slovenski človek mora današnji dan oznanjevati boj in se tudi v resnici bojevati zoper vse izrastke in gnulobo, ki je je vse polno. Potreben je boj tudi zoper puhlice, ki jih mečejo neki ljudje okoli sebe.

Veternjaki manj koristijo skupnosti, čeprav niso brez nadarjenosti, kakor pa značajni in dosledni ljudje, čeprav niso zajeli vse modrosti z veliko žlico.

3.

Jasnost, doslednost in čistost slovenskega gibanja mora pritegniti talente, ki so še skriti.

Slovenstvo in slovensko gibanje mora dejansko dokazati, da znajo njegovi pripadniki boljše, bolj pravično in stvarno upravljati javne zadeve kot nasprotniki. Kdor javno upravo slabo vodi in dela nalašč krivice ali pa zaradi nesposobnosti preobrača kozolce, pa si lasti obenem slovenstvo, slovenstvu reže korenine.

Kdor ima diktatorske načine, pa vpije obenem o slovenstvu, slovenski misli in slovenskemu gibanju koplje grob. Petelin na gnoju ne more koristiti slovenski stvari.

Kdor skrbi le zase in za svoj žep in za svojo čast, pa govori, da skrbi za ljudstvo in se šemi za Slovenca, pokopava slovenstvo.

Tisti, ki imajo v resnici druge namene in se oblačijo v slovensko oblačilo, da bi preslepili ljudi in skrili svoje prave cilje, nasipajo nad slovenstvom grob brez križa in spomenika.

Prazne glave ne koristijo nikomur. Najmanj pa smejo biti puhle glave na vrhovih slovenskega gibanja. Ni res, da nimamo ljudi, ki bi bili sposobni voditi narod. Res je pa, da so tudi v preteklosti sposobni ljudje stopali s pota v stran, ker se

jim je gnusilo prerivanje s komolci. Tako se je godilo že v Bleiweissovih časih, a tudi potem, v zadnjih desetletjih pa še posebno.

Kdor ne prenese kritike, ne more voditi nobene gibanja z uspehom. Pri nas, ko gre za vse, je kritika še posebno potrebna. Nihče ni nezmotljiv. Komur gre le za stvar, je kritike in nasvetov še vesel, ker mu zmanjšujejo odgovornost. Pri nas pa ima vsak politični, pa tudi kulturni delavec večjo odgovornost, kot pa pri velikih narodih, ker more slovenstvo rešiti in ga spraviti do veljave le samo boljše delo in boljša kakovost, kakor pa jo daje nasprotnik in sovražnik. Resen mož prenese brez škode tudi neopravičeno kritiko, ki jo povrh še lahko zavrne in pobije, če je bistrejšega uma kot tisti, ki ga kritizira.

Sovražnik slovenstva je laž. Kdor hoče slovenstvu koristiti, naj ne laže, ne drugim ne sam sebi. Kdor sam sebi laže, izgubi tla pod nogami, da ne ve, kje stoji, in se prekucne. Kdor pa laže drugim, je zapeljivec v zmoto in v nesrečo. Slovenstvo je pravstveno načelo! Slovenec sem in ostanem, ker sem to biti in ostati dolžan zaradi svoje vesti! Z lažjo se pokriva resnica, tudi s politično lažjo! Brez resnice ni mogoče stvarno delo. Šele, če vidim kaj v resnici okoli mene, vem, kaj moram storiti in kje zagrabit, da bom rešil sebe in rojake.

Kdor pogleda resnici v obraz, pa čeprav visi na veji nad prepadom, bo vsaj mogel poskusiti, da se reši; kdor pa zapira oči, bo pa treščil v prepad.

Treba je ustvarjati pri nas, predvsem ustvarjati, ker nam še veliko manjka. Odstranjevanje je treba slabo in ustvarjati dobro.

Vsi najboljši Slovenci so bili vzgojevalci ljudstva, ne samo besedovalci. Kar smo dosegli, smo dosegli z vzgojo, s **politično, gospodarsko in kulturno vzgojo**. Da bo vsak posameznik **delal** (ne le govoril) **dobro in boljše** kot sovražniki slovenstva, je treba vzgojiti posameznika in celoto. Gledati bo pa moral obenem stvari, kakršne so v resnici, da bo prijel na pravem kraju in zidal dobro in pravilno in da bo imela slovenska stavba trdno in stvarno podlago.

Vinko Poljanec

Kakor ptič, ki so mu eno perut odsekali, se mi zde zdaj koroški Slovenci. In sam sebi se zdim kot ptič z nalomljenimi krili, ki samotni in plahuti skozi neskončnost svetovja.

Do zadnjega sem se pripravljaj, da grem na pogreb. Pa sem si v zadnjem trenutku rekel: Rajši ne! Preboleče bi bilo slovo od Klopinskih jezera in tistih krajev, kjer sem preživel prvi dve leti duhovniškega delovanja in na katere me veže stotero lepih spominov, in slovo od prijatelja Cene, naslednika mi v škocijanski kaplaniji, le prijatelj Schneditz, ki samotari zdaj na svojem posestvu v Št. Ilju ob Dravi, skoraj vso vojsko je pa sameval v ječi v Gradcu, je bil med nama.

Mož železne volje, nenehlyje navdušenosti in delavnosti stoji pred menoj Vinko Poljanec. Ko sem bil v Ptuj v četrti gimnaziji, sem ga videl prvošolca, krepkega rdečeličnega dečka, kako je vsako jutro dobro poldrugo uro daleč prihajal z doma, popoldne ob štirih se vračal, slabo oblečen, kakor smo bili večinoma vsi kmečki dijaki, v vsakem vremenu, v soncu, v dežju, v snegu. V bogoslovju v Celovcu je bil izmed najveselejših fantov, eden najboljših pevcev, a tudi bogoslovec, ki se je resno učil, ne samo za dobre patre jezuite in za skušnje, ampak za življenje, za ljudstvo. Javno njegovo delovanje je vsem odprta knjiga. Ko je hodil nedeljo za nedeljo na shode, 600 do 700 jih je imel! Niso bile same prijetnosti, a nikoli ni omahoval, omagal še manj. Uspeh ga je veselil. Zadovoljen mi je pripovedoval nekoč, kako je v Ptuj prišel po nekem njegovem govoru o umnem gospodarstvu k njemu g. okrajni načelnik — bil je menda g. svetnik dr. Vončina — in

se mu toplo zahvalil za poučno predavanje. Ljudje so kar koprneli po njegovi besedi, ki se je znala v njih srcih zmerom dotakniti najboljčljivejših strun. Smejali so se do solz njegovim šal-lam, a si brisali tudi solze, ne samo ženske, tudi trdni možje, ko je govoril o ljubezni do domače grude, do slovenske besede, o ljubezni mater do otrok, otrok do staršev. Živo mi je v spominu shod v Tinjah — sosedna župnija Škocjanu so Tinje, le na levem bregu Drave — v plebiscitnem času. Bili so tam po večini bauernbündlovci, ne nam posebno naklonjeni, saj si resnično tudi nismo vedeli pridobiti njihove ljubezni; s samimi celonočnimi plesi, prügelandami, s tem, da prebravajo in onesnažijo drugojezične napise na trgovinah in gostilnah, se ljudje pač nikjer na svetu ne pridobivajo! In če se je pozneje toliko govorilo, zakaj smo koroško zgubili, bi bil edin pošten odgovor: »Sami smo jo zapravili!« Kateri smo upali svariti, Poljanec, Benetek, jaz, so nas zaznamovali skoraj za nasprotnike, meni so grozili celo z ječo, ko me je Avstrija malo poprej izpustila. Vsak osemnajstleten poštar in učitelj je bil v narodnih svetih, mene niso poklicali ne v enega! V tistem času je bilo, ko je Poljanec napovedal za neko nedeljo shod v Tinjah. Bil sem v skrbeh. »Pa si upaš?« sem ga v dvomih vprašal, ko je prišel. »Zakaj pa ne? Boš videl, vse bo dobro.« — Prideva v gostilno. Polna soba. Mračni, neprijazni pogledi. Poljanec začne govoriti. Vse mirno, tiho. »Hudo se vam godi, v Celovec ne morete zdaj ničesar prodati. Pa mislite, da se meni dobro? Zdi se mi, da nima nobeden tako strgane srajce kakor jaz.« Odpne suknjo. Res, pod njo

Modno blago!

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ščetke, krojaške in šiviljske potrebščine kupite

n a j u g o d n e j e p r i

Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

vsa razcefrana srajca! Bučen smeh. Led prebit, shod sijajen! Tako je znal tudi nasprotnike na čisto svoj način pridobiti. Sijajen cerkveni govornik, a se je tudi pripravljaj, vestno pisal slovenske in nemške pridige. Ko smo bili leta 1908. v Lurdu, mi je rekla inteligentna romarica: »Najlepše nam je vendar pridigal tisti mladi koroški župnik.« Poljanec je bil.

Velik v svojem načrtnem hotenju, velik v delu, velik v ljubezni. Ko je v ti ljubezni res po knežje dajal! Bodisi dijakom, ali je zvedel, da nimajo šolske sestre v Št. Rupertu krme, pa jim

je dal zapeljati mogočen voz sena, bodisi da je dal kravo ali svinjo iz hleva, vse za božji lon! Ko sem bil med vojsko konfiniran v Apačah, na preisku med Podjuno in Rožem, mi je poslal glas, naj bi se oglasil pri njem. Šel sem. »Vem, da ničesar nimaš, mi pravi, »pa sem prihranil zate petnajst kil moke. Samo skrivaj jo bova morala gor spraviti.« »Jo bom že v nahrbtniku znosil.«

Velik, ko je pozabljal in odpuščal. Pravil mi je, kako ga je na cesti napal in ozmerjal neki njegov župljan. »Vse mi je rekel, samo človek ne.« »In ti?« »Govoril sem drugi dan z njim, kakor da ni nič bilo.«

Zavrtni moramo še en očitek: da bi bil Poljanec nasprotnik Nemcev. Ni bil v bogoslovju, ne pozneje. Saj je z nemškimi letoviščarji živel vedno v najlepšem soglasju. Da je pa ljubil svoj narod, zanj delal in se boril, je bila njegova pravica in — dolžnost. Reči bi mogel z vso pravico z velikim papežem sv. Gregorijem VII.: »Ker sem pravico ljubil, krivico sovražil, moram umreti pred časom.«

V hudih časih, ki so zmaličili in še okužajo marsikak značaj, je stal Poljanec kakor skala, se svetil kakor čist, prozoren kristal, pel kakor srebrna struna, se ves razdajal, ves se použival, naposled se vsega izčrpal v ljubezni do slovenskega ljudstva.

Da bi nam dalo nebo mnogo njemu enakih!

Ti pa, dragi Cencek, po vsem trudu, vsi boli, vsem trpljenju, mirno počivaj v tuji s tvojim delom, tvojim potom, tvojim trpljenjem posvečeni koroški zemlji! Ave, anima pia!

Ksaver Meško.

Preokret v Slovenskem narodnem gledališču

Pretekli teden je nastopilo vse dramsko osebje Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani, narkar se mu je pa pridružilo še vse operno osebje, da bi rešilo Slovensko narodno gledališče iz finančne in moralne stiske, ki traja že nekaj let. Znano je, da je Slovenska narodna opera v lanskem sezoni opešala in tudi raven drame je bila nižja kot prejšnja leta, čeprav je drama lani imela še nekaj desetisočev dinarjev več dohodka iz vstopnin, kot so pričakovali, opera pa nad 180.000 din manj. Denarno stisko je povzročila torej opera.

Slovensko dramsko osebje je predložilo upravi Slovenskega narodnega gledališča (pridružilo se mu je nekaj dni na to tudi operno osebje) spomenik, ki jasno odkriva napake pri Slovenskem narodnem gledališču in daje nasvete na zboljšanje. Zato jo priobčujemo dobesedno. Glasi se:

Zaradi splošnega pomirjenja in pravičnega, uspešnega gledališkega dela si dovoljujemo pri tej priliki še enkrat, in sicer vnovič opozoriti na nekatere najvažnejše točke našega upravnega sestava, ki so v tej zvezi nujno potrebne korenite spremembe. Po našem spoznanju so te točke sledeče:

1. Uprava mora poskrbeti, da bodo po sedmih letih dosedanje prakse izplačevanja mesečnih prejemkov v več obrokih odslej za vselej prenehale in da bo izplačevala redno natančno določene prejemke vsem članom točno vsakega 1. v mesecu, kakor imajo to urejeno vsa gledališča Jugoslavije.

2. Uprava mora poskrbeti, da bo repertoarno gravido korenito pretehtano, izbrano in določeno za študij, tudi pravočasno oddano v delo režiserjem in igralcem, tako da zaradi nerednega, prepoznega in malomarnega dobavljanja gradiva ne bo zastajalo pripravljanje pri skušnjah, oziroma izvajanje pri predstavah.

3. Izbrani repertoar mora biti zlasti v operi po izboru takega značaja, da ne bo objektivno dokazljivo celotnemu gospodarstvu gledališča v škodo, posebno če morajo nasledke takega gospodarstva občutiti vedno izvajalci sami na svojih plačah.

4. Sestav upravljanja celotnega premoženja in zaposlitve nastopajočega osebja je treba v jedru spremeniti, pri čemer spet in spet opozarjamo na opero, kjer so potrebne te spremembe zlasti v pogledu rentabilnosti angažmajev in stalnih domačih ter tujih gostovanj.

5. Uprava mora korenito in z vso potrebno pozornostjo povečati skrb za propagando celotnega gledališkega dela, ki se očituje na primer v zbiranju abonementov, v dnevnih oglašnih službi, v slikovnem gradivu, v »Gledališkem listu«, letnih poročilih, v smotrno urejenem gostovanju po slovenskih in neslovenskih krajih itd., s čimer bi neprestano obveščali in dvigali zanimanje za gledališče v javnosti.

Ker smo v zadnjih letih po dolgem predmetnem razmišljanju in pretresanju ter korenitih praktičnih izkušnjah na lastnem delu spoznali, da so navedene zahteve najbistvenejšega, življenjskega pomena za ohranitev in za pravi razvoj slovenskega gledališča, ki ga — izrečno poudarjamo — štejemo za splošno narodno kulturno dobrino in za plod pretežno našega prizadevanja in napa, izjavljamo odločno, da bomo v tej borbi za osnovne pravice našega gledališča postavili do skrajnosti vse sile, ki so našemu skupnemu nastopu na razpolago. Prepričani smo, da bo pravilno poučeno in pošteno čuteče javno mnenje v tej borbi na naši strani.

Nato je odredila banska uprava preiskavo ter sedaj zaslišuje vse dramsko in operno osebje.

Povedati moramo odkrito, da so zahteve v omejenih spomenici popolnoma upravičene in da je treba vse točke te spomenice tudi res izvršiti, če naj bo Slovensko narodno gledališče rešeno neprestanih stisk in težav! Nikakor ne gre, da bi zadevo potlačili! Treba je odločnih dejanj in izprememb. Kdo jih napravi, je vseeno, ampak narediti jih je treba. Seveda pa so za to poklicani edino slovenski ljudje in ne drugi, kajti Slovensko narodno gledališče mora biti in ostati tudi po osebju in vodstvu slovensko. Dati pa mu je treba tudi stvarno še bolj slovenski poudarek, kolikor ga mu še manjka. Postaviti ga je treba na absolutno umetnostno raven, da bo zrasla iz njega tipična slovenska gledališka umetnost, ki bo stala vstrie gledališki umetnosti naših sosedov.

Da je to mogoče, če dobi Slovensko narodno

gledališče še nekaj boljše finančno podlago, ni dvoma. Da ima gledališko osebje najboljše voljo, tudi ni dvoma, saj je prav s svojim nastopom pokazalo, da mu slovenska gledališka umetnost ni samo kruh, ampak tudi srčna zadeva in vzvišen cilj. Treba je pa izpopolniti ves aparat, popolniti ansambl, treba je ustvariti premišljen sestav in spored, ki bo zajel bistvo in namen in vse mogočnosti razvitka slovenske gledališke umetnosti za daljši čas. Nato je pa treba začeti z delom po načrtu. Pritegniti je treba in morda tudi vzgojiti občinstvo, ki ga bo lažje odtegniti kinu kot pa med drugimi narodi, prav s tem, če bo dobilo slovensko narodno gledališče tipičen slovenski značaj, ko slovenskih filmov nimamo in jih najbrž ne bomo imeli tako kmalu. Značilno je, da je v zadnjih časih celo v Severni Ameriki začelo gledališče postajati nevarno kinu.

To delo in red v Slovenskem narodnem gledališču pa morejo napraviti le odločne in izvedene roke in glave. So pa ti cilji vredni truda in tudi večjih denarnih prispevkov javnih korporacij kot jih dajo sedaj. Vendar pa s samim denarjem ne bo doseženo vse. Treba je pravih in idealnih ljudi.

Slovensko narodno gledališče je eno izmed vrhovnih slovenskih kulturnih ustanov in je zato njegov napredek ali pa prepadanje stvar, ki briga vse Slovence, ne le Ljubljančane, pa tudi ne samo Slovence, ki žive v tuzemlju.

Nimamo prostora, da bi vprašanje Slovenskega narodnega gledališča pri ti priložnosti znova razpredli, ko je »Slovenija« predlanskem priobčila celo vrsto takih sestavkov.

Letošnji repertoar je Slovensko narodno gledališče priobčilo teden dni že po nastopu gledališkega osebja, o operi je pa ravnatelj M. Polič izpregovoril v »Jutru« v dveh sestavkih in pa še 27. avgusta tega leta. Iz izjave ravnatelja Poliča 27. avgusta tega leta je jasno, da tudi za letošnjo sezono nima operni repertoar sistema, ki bi podajal pregled svetovnega opernega knjištva vsaj v malem. Obeta sicer tudi lpavčeve »Teharske plemiče«, bojimo se pa za uprizoritev, ker če bo taka, kot so po navadi podajanja domačih stvari, ne bo to nobena pridobitev. Bojimo se, da bi »Teharske plemiče« kdo poskušal popravljati. Parme ni, še manj pa kakšnega Jurija Miheveca. Opera, kot kaže, letos ne bo imela lirčnega tenorja, pa tudi sopran bo hudo slabo zaseden, kajti z začetnicami in začetniki ni mogoče podati resnih predstav, z Ljubo Karenom, o kateri pravi »Jutro« 27. avgusta tega leta po Poliču, da je »pevka redkih tehničnih in glasovnih sposobnosti«, če sodimo po njenem nastopu pred nekaj leti v »Aidi«, ne bo prav nič pridobljenega. Koloraturnega soprana sploh ne bo. V drami pa menda ne bo nadomestika za Stupico in Severjevo, ki sta odšla v Belgrad.

Preokret v Slovenskem narodnem gledališču se je začel in ga je treba spraviti že sedaj do konca!

Naseljevanje v ljubljanski okolici

Naš mlajši rod bo komaj še vedel, kako lep in prijeten je bil še do nedavnega pogled na ljubljansko okolico, od koder koli si iz mesta stopil vanjo. Proti severu te je pozdravilo tiho ljubljansko in posavsko polje s cerkvico sv. Krištofa, sv. Jurija v Stožicah in sv. Kancijana na Ježici; proti vzhodu si zagledal belo cerkev Device Marije v Polju; proti zahodu si videl sv. Roka božjo pot; od severozahoda se ti je prikazal členkoviti vitki stolp sv. Vida in od juga je zablestela pod Krimom dvostolpna cerkev Rožnovenske Matere božje v Tomišlju. Vsa ta lepota je danes zagrnjena pred našimi očmi po vsestranskih novih naseliščih. To naseljevanje pa se je vršilo v zadnjih letih in se še vrši — ne rečemo, brez načrta, gotovo pa brez takega in tistega načrta, ki bi se skladal tako z lepotnim kakor z gospodarskim, tako s kulturnim kakor s socialnim čutom. Kdor misli kje na novo naseliti človeka, mora misliti na celega človeka in kakor na posameznika, tako tudi na celotnost. Pri naseljevanju v ljubljanski okolici se pa na vse to malo ali nič ni gledalo. Saj se je moralo že vnaprej videti in vedeti, da se bo Ljubljana sedaj, ko je tretje stolno mesto v državi, dvignila v številu prebivalstva in se širila na vse strani. Zato bi se moralo to goditi po določenem, previdnem in pametnem načrtu. »Neokusno!« je označil to naseljevanje Američan, ki je mnogo hodil in videl po svetu.

Vsako mesto, kolikor večje in kulturnejše je, toliko bolj gleda in mora gledati, da si pri novih naselitvah ne skazi ne središča, ne okolice. Lepemu mestu gre tudi lepa okolica. Nove naselbine bi sicer tudi mogle, toda v resnici Ljubljani niso nič prinesle nove lepote. Vsak okoličan si je postavil svojo hišo, kamor in kakor je hotel, vsaj navadno je bilo tako, in tudi hiše same po licih in legah pričajo o tem. Skoraj nič se ob svojem postanku niso ozirale druga na drugo, na svojo širšo okolico pa že celo ne. Škoda lepih denarjev, ki so se zazidali, ne da bi se bilo prej dovolj pomislilo, kako. Le pogledajte jih, v kakšnem razkosilu stoje posamezne skupine novih hiš! To pa ne hodi v škodo samo lepoti, ampak tudi dobroti zemlje.

Koliko lepega polja je zaradi neprevidnega naseljevanja po nepotrebnem zazidanega, zapu-

ščenega, pohojenega. Ne recite, da so dotični posestniki sami silili k prodaji svojih zemljišč. Niste namreč vedeli, zakaj da so bili prisiljeni. Ko bi to vedeli, bi videli, s kakšno grenkobo v srcu prodaja kmet svojo zemljo, zlasti kmet v ljubljanski okolici. Toda prodati jo mora, ker vidi, da ne bo mogel več zabraniti nadaljnega poškodovanja svojih zemljiških parcel. Malo je meščanske mladine, ki se ji zemlja smili, malo je predmestnih otrok, ki bi vedeli ločiti meje, pa vedno več takih, tudi med odraslimi, ki ne znajo več ločiti med tvojim in mojim. Z vrtov izginjajo cvetovi in sadeži, z njiv pridelki, s kozolcev snopi in celo late. Umevno je, da je primoran prodati svojo zemljo, da si prihrani nekaj jeze in škode. Okoliške občine bi morale bolj zavarovati korist in posest svojega kmeta. Pa tudi ljubljanska občina bi ne smela biti brezbrizna zanj, ki jo živi s svojim trdom, delom in pridelkom.

V prosvetnem pogledu so ta nova naselišča kakor oblak med nehom in zemljo. Mesto jih ne pozna, razen pri plačevanju davkov, vas se jih pa boji. Vaščani ljubljanske okolice so še do danes zvesti izročilu svojih očetov in hočejo, da se spoštujejo njih stare šege in navade. Veliko vprašanje je torej, kako bi se mogli ti novi prebivalci med mestom in vasjo prešiniti s takim prosvetnim duhom, ki bi jih napravil dobre sosede mestu in vasi. Ne smelo bi se dopuščati, da naselbina raste in raste, ne da bi se vanjo postavilo katero koli prosvetno ognjišče. Že v začetku smo rekli, da je treba pri naseljevanju gledati na celega človeka. Res da so v zadnjem času v predmestju in okolici postavili več šol, toda brez ozira na te naseljence po draveljskem, šišenskem, ljubljanskem in posavskem polju. Pot v šolo se otrokom zdi predolga, zato si jo vsak po svoje okrajšuje po bližnjicah kar čez njive in razore. Nezadovoljnost kmetov v ljubljanski okolici je vedno večja.

Kakšne morejo biti in kakšne šele morejo postati ob takem okolju socialne razmere, si more misliti vsak, kogar jo vprašanje zanima, in zanimati mora meščana in kmeta, mesto in vas.

Ker smo pogledali, kako je sedaj v novih naseliščih v ljubljanski okolici, naj še povemo, kako

bi moglo biti drugače. Morda je prav, če še dostavimo, da nam teh vrstic ne narekuje kritizem, marveč zgolj ljubezen za blagor našega okoliškega kmeta, od kogar je ne v zadnji vrsti odvisna tudi blaginja ljubljanskega mesta in njenih novih meščanov. Na kmečki zemlji dajte besedo tudi kmetu!

Najprej je potrebno, da se načrti, ki jih ima mesto Ljubljana glede svojega naselstva v obmestju in ob mejah, sporazumno pregledajo in presodijo z okoliškimi občinami.

Naj se ne zazidavajo več nova zemljišča, dokler so še na razpolago stavbne parcele, ki so že

kot take določene, ali zaradi sosednjih naselišč v to obsojene.

Naj se tudi okoliškimi kmetom ne dovoljuje, da bi svojevoljno prodajali svojo zemljo v stavbne namene.

Ljubljanska občina naj po previdnih naredbah zavaruje last in posest okoliškega kmeta, da bo za svoje predmete in prideleke varen tudi ponoči kakor podnevi.

Vsi, meščani kakor kmetje, inženirji kakor arhitekti, zemljemerci kakor zemljepisci, vsi spoštujemo in ljubimo svojo slovensko zemljo v njeni naravni lepoti.

L. T.

Vlada in opozicija po obisku dr. Mačka

Pred kratkim je ljubljanski dnevnik, ki bi zelo zameril, če bi mu kdo očital slabo obveščenost, zabeležil pod naslovom »Francoski glas o nas« izvirček iz poročila lista »Echo de Belgrade«. V tem izvirčku se poudarjajo zasluge vlade dr. Stojadinovića za zatišje v notranjih razmerah države in uspešni razvoj države na vseh področjih.

Vabilo našim bralcem

Vse naše prijatelje in bralce vabimo, da upoštevajo v prvi vrsti trgovine in podjetja, ki oglašajo v našem listu.

Opozorjamo pri tem, da sprejemamo oglase samo od domačih podjetij.

Kljub temu pa ne tajimo, da je prizadeti slovenski dnevnik z opozoritvijo na belgrajski tisk povzročil, da nas je slučajno zanimalo poročilo istega tednika o znanem nedavnem obisku v Belgradu, da nas je zanimalo mišljenje tednika, izpovedano za zamejstvo. V št. 29 z dne 25. avgusta 1958 je namreč poleg drobnih in bogato založenih vesti o vsestranskem razvoju in napredku JRŽ in Jugorasa tisti sestavek na vsak način najbolj poučen. Hočemo ga prevesti za naše bralce, ne da bi spremenili naslov, ki je tak, kot nad pričujočim prispevkom.

Pred nekaj dnevi je izvršil g. Vl. Maček obisk v Belgradu, obisk, ki je bil že tolikokrat preložen in vedno znova obljubljen. Šef Kmečko-demokratske zveze v Zagrebu je obiskal Združeno opozicijo v Belgradu. Kaj se je spremenilo v razmerjih med političnimi strankami zaradi resolucije, ki je preprosta ponovitev sporazuma z dne 8. 10. 1957? Podoba je, da malo. Tako vlada kot opozicija vztrajata pri svojem.

Z jugoslovenskega stališča, ki naj prevladuje vsakršno strankarsko mišljenje, ne sme biti potovanje dr. Mačka obsojeno v načelu, najsi ni manjkalo nesrečnih besedi in izrekov. Treba je videti obe strani medalje. Še samo dejstvo, da je prišel hrvaški vodja obravnavat državna vprašanja — za kar se moramo zahvaliti splošni politiki kraljeve vlade — v prestolnico, je vplivalo, da je še l. 1955. tako virulentni avtonomizem izgubil veliko svoje moči. G. Maček je zapustil Aventin, in čeprav se še ni odpovedal svojemu načinu načelne opozicije, je vendarle opustil svoje abstinenco ravnanje, ki je že samo za sebe zaničanje vloge šefa velike stranke.

Toda medalja ima še drugo stran. Če hoče g. Maček v resnici rešiti srbsko-hrvaški spor in pripraviti preosnove v sestavi države, se pač ne sme pogajati s šefi političnih strank v Srbiji, temveč z odgovornimi činitelji države, predvsem pa z vlado. Če ne, je v nevarnosti, da bo pokvaril lastno stvar v izpodirvanju strank ali celo oseb, ki niso v nobenem razmerju z velikimi koristmi Hrvatov.

Ta stvarna ugotovitev nam bo pomagala razumeti, zakaj je vlada dr. Stojadinovića dovolila dr. Mačku in srbski združeni opoziciji, da sta lahko priredili to potovanje v polni svobodi. Nič ni bilo vladi bolj všeče, kakor priljubljenost, dokazati Hrvatom vso liberalnost, ki sta jo obnovila predsednik dr. Stojadinović in dr. Korošec, če že ne po črki zakona, pa po duhu vladanja. Ali je dovoljeno še govoriti o diktaturi, kadar šef opozicije v prestolnici ni sprejet po prijateljih v zaprti sobi, temveč na javnem trgu? Ali se sme govoriti še o nestrpnosti, kadar imajo opozicijske stranke ne samo vsako nedeljo, temveč še med tednom shode, na katerih kritizirajo brez usmiljenja vlado in njeno stranko? Ali se sme govoriti o nesvobodi, kadar zahteva opozicija odprto preosnovo države, ki ne bi bila nasprotna samo veljavnim zakonom, temveč kar naravnost ustavi?

Ko je prevzela vlada dr. Stojadinovića oblast pred tremi leti, je bila njena prva skrb, ustvariti nove dušeslovne pogoje za izboljšanje razmerja med Srbi in Hrvati. Pred njo so pripadniki »integralnega jugoslovenstva« naravnost zanikali obstoj hrvaškega vprašanja. Dr. Stojadinović pa je lojalno priznal, da je združil dr. Maček važen odstotek glasov na sebe v savski in primorski banovini, in ker ni mogel vladati z zakonito večino Hrvatov, ni niti mislil na to, da bi vladal proti njej. Na ta način je preprečil nadaljnje trganje npravne in politične edinosti Jugoslavije, kajti, kakor je sam rekel, »mi nismo samo bratje, temveč predstavljamo eno samo bitje.«

Prav ta skrb za edinstvo onemogoča vladi, sprejeti načelo opozicije o preosnovi države. S sporazumom z dne 8. 10. 1957 je dosegel dr. Maček od voditeljev

nekih srbskih strank pristaneke na to, da se ne odpravi samo ustava kralja Aleksandra, temveč sploh vse, kar se je napravilo v Jugoslaviji izza 1. decembra 1918. Postavivši sicer vprašanje vladarske rodovine izven obravnav naj bi ustavodajni državni zbor suvereno odločal o obliki države. Tako globoka preosnova pa je pravi skok v neznanost. Vlada je na vsak način prepričana, da se ne da načeti za nedoletnosti kralja Petra II., ker črpa kraljevo namestništvo svojo oblast prav iz ustave, ki jo je razglasil leta 1931. kralj Aleksander. Dr. Stojadinović zanika odločno, da bi bil načeloma nasproten vsakršni preosnovi, toda v Splitu je — pridržujoč to delo prihodnosti — izjavil razločno, da ni besede o spremembi ustave v tem času.

Obisk dr. Mačka v Belgradu ne spreminja nič na vprašanjih, sproženih s sporazumom iz leta 1957. Toda voditelji opozicijskih strank so iznašli novo ime za svoje gibanje: Blok sporazuma. Ta sporazum je po-

polnoma negativen. Odpovedati se ustavi, pa ne poudarjati, na kakšni podstavi naj se preosnuje država, ni uvod v resno delovanje. Voditelji teh srbskih strank se tega dobro zavedajo, kar priča okolnost, da premostujejo vse neštete razlike svojih strank s skupno kampanjo za demokratične svoboščine. Poskušajo ustanoviti nekakšno »ljudsko fronto«, sklicujoč se na majavi izgovor, da zahteva mednarodni položaj od Jugoslavije, da se tesneje nasloni na demokracije zahoda.

Tako v Belgradu kot v Zagrebu se množijo zelo različni glasovi, ki nasprotujejo mišljenju, da bi bili taki poskusi koristni, ko je že toliko drugih drago plačalo enake poskuse. Nočemo govoriti o krvavi agoniji »frente popularja«, ki je uničil špansko republiko, pogledjmo samo na mogočno in trezno Anglijo, ki se je, poučena po skušnjah z delavsko vlado, povrnila h konservativnemu izročilu imperija. Pogledjmo v tem trenutku tudi na Francijo, ki se otreša pod pritiskom finančnih potreb in potreb državne obrambe marksističnega črva. Potencial najmočnejših držav ne more biti kos naskokom demagogije.

Zato, da si Jugoslavija prihrani tako nevarne skušnje, ki bi se neresljivo končale z novim povratkom k diktatorskim oblikam, je pač najboljši način v tem, da se porokuje proti ljudskemu zavažanju sestav nadzorovane demokracije. Zadnja beseda mora ostati vedno pri oblasti.

Tako »Echo de Belgrade«, ki mu smemo pač pripisati poluradni značaj, saj ga ureja ruski emigrant inž. Besdolni. Prepričani smo, da je v korist misleče slovenske javnosti, če se seznanijo z miselnostjo tega, kot »francoski glas« predstavljenega lista, in če si gornji posnetek, ki smo ga prevedli dobesedno, vtisne v spomin. V ta namen, torej iz poročevalskega nagiba, smo ga objavili.

Opazovalec

Našim prijateljem!

Naš tednik »Slovenija« je treba razširiti kar največ mogoče. Prepričani smo, da to žele ne le naši dosedanja naročniki, ampak vsi prepričani Slovenci. Zato prosimo vse naše naročnike in prijatelje, da naj nam pridobivajo novih naročnikov. To zato, da list stvarno podpro in pa da se slovenska misel čimbolj razširi. Našemu tedniku je treba že zaradi kritja stroškov, ki so veliki, novih plačujočih naročnikov, da ne omagamo.

Naslove novih naročnikov naj pošiljajo naši prijatelji na naslov: UPRAVA TEDNIKA »SLOVENIJA«, LJUBLJANA, TYRŠEVA CESTA 17.

Uprava tednika »Slovenija«

Politika in hrvaški katoliki

Hrvaški katoliki, posebno sarajevski, stoje na stališču, da je treba, da gre duhovnik z narodom, kar se tiče posvetne politike, pa da so katoliški Hrvati v prvi vrsti pozvani, kadar in kolikor se ukvarjajo v politiko, zahtevati popolno svobodo in samostalnost cerkve za izvrševanje njene misije, posebno glede vzgoje in verskega ter moralnega pouka. Morda res ni med Hrvati toliko katoliškega prosvetnega društvenega življenja, kot pri Slovencih, čeprav vidimo, da Hrvati po mnogih mestih (n.pr. v Dubrovniku) tudi v tem pogledu prav nič ne zaostajajo za podobnimi društvi v Sloveniji (če jih celo ne prekašajo). Vendar se hrvaški katoliki v cerkvi nekako bolj domači počutijo, kot pa slovenski. Takšnega »liberalizma« ni med Hrvati nikjer, kot ga je po Slovenskem. Govori se sicer tu pa tam o »slobodarstvu«, toda nekako bolj v političnem, kot pa v verskem smislu. Ob prilikah, kadar je zvezan cerkveni praznik z zunanji nastopom, slišimo n.pr. tudi o »katoliških Srbih«, ki ne bi hoteli izostati iz takšnih nastopov, čeprav drugače opažamo, da se tako imenovani »katoliški Srbi« zelo tudi zanimajo za pravoslavne praznike, pogrebe, parastose (tudi za zasebne ljudi), pa za cerkveno petje v pravoslavnih cerkvah itd. Marsikateri žive v mešanih zakonih; no, »katoliških Srbov« ni mnogo; po večini so to ostanki ere Meda Pučića, Luka Zoreta in Pera Budmanija; tudi naš Miklošič je sodeloval na postanku te struje; glavni povod ji je bila spojitev Bara in Ulcinja s Črno goro (1878) in obetanje ruskega carja, dano knezu Medu Pučiću, da bo

zopet pozval v življenje dubrovniško republiko, ako se zaplete v vojno z Avstro-Ogrsko.

Namigavanja o framasonstvu kakšnih vodilnih oseb med hrvaškimi politiki nimajo med katoliškimi Hrvati nobenega učinka, ker so jim bolj poznani takšni najagilnejši agitatorji ravno v — nasprotnem taboru. O framasonih in Judih se je sicer jako razpisala »Hrvatska straža«, čeprav vemo, da so tudi masoni med seboj sprti, pa da ena loža ne pomeni — nič (ker nima nobene moči); a da zbirajo Judje denar za kakšne palestinske namene, najširše hrvaške javnosti sploh ne zanima. Bolj jih zanimajo »municipalna prava«.

Dr. Martin Malnerič.

V Slovenijo slovenske zdravnike!

Že pred nekaj meseci smo omenili, da je nevarnost, da bo postavljen za predstojnika bolnišnice za umske bolezni v Novem Celju psihiater, ki ni Slovenec. Sedaj je stvar dozorela in imenovanje predstojnika v omenjeni bolnišnici bo vsak čas izvršeno. Imenovan bo zdravnik iz južnih pokrajin, ki je povrh še nearijske krvi. To bide v obraz vsem pogojem zdravljenja umskih bolezni, ker mora psihiater bolj kot vsak drug zdravnik popolnoma in v vseh podrobnostih razumeti bolnikov jezik. Novo Celje je pa namenjeno bolnikom iz Slovenije. Znano je, da je v Srbiji in v južnih krajih premalo zdravnikov, in popolnoma nerazumljivo je, zakaj silijo neki ljudje v Slovenijo, ko je zdravnikov tam, kamor spadajo, premalo. V Sloveniji je vse polno mladih in v vsakem pogledu bolj sposobnih zdravnikov toliko, da ne morejo dobiti kruha. V Novo Celje in v Topolščico pa silijo in spravljajo tudi bolnike iz južnih krajev, čeprav še za bolnike iz Slovenije ni prostora in te odklanjajo, če so tudi težko bolni, ko sta obe bolnišnici prenapolnjeni, in zavzemajo prostore, ki so namenjeni ljudem iz Slovenije, bolniki z juga. Zdi se, da gre nekim ljudem za »ujedinjenje« tudi na zdravstvenem področju. Treba je, da vse slovenske zdravniške organizacije ostro nastopijo zoper vse te nemogoče stvari.

Sem ter tja

Prijaznost.

V nekem obmejnem kraju je prosil oče, kakor že večkrat prej, za prehodnici za svoja dva sinova. Uradnik pa mu ni ustregel z utemeljitvijo, da je že izdal veliko prehodnic. Na ponovno prošnjo očetovo je izjavil, da je zmanjkalo tiskovin. Nato oče: »Tudi jaz sem uradnik, in kadar nam zmanjka tiskovin, jih naredimo sami.« A uradnik: »No, če že hočete vedeti, vam pa povem: Se mi ne ljubi...« Prijaznost, zelo pogosta v obmejnih krajih tudi v drugih zadevah.

Osramočena ponižnost.

Planinska koč. Vstopi tujec s čudnim znakom v gumbnici. Nastopa mogočno, izzivalno. Eden navzočih ga opozori, da to ni navada med planinci. Opozorjeni se ošabno zadere, da ga Slovenci ne bodo učili omike. Nihče se ni zganil, molče so po-

NAJBOLJŠE ŠIVALNE STROJE

»ADLER«

ZA DOM IN OBRT TER POSAMEZNE DELE IN KOLESA KUPITE PRI

PETELINC
LJUBLJANA

ZA VODO, BLIZU PREŠERNOVEGA SPOMENIKA

VEČLETNO JAMSTVO! — POUK V
UMETNEM VEZENJU BREZPLAČEN

žrli hudo žaljivko. Tedaj pa pristopita dva Hrvata, visoka funkcionarja iz Zagreba, in povesta oholežu take, da mu je zaprlo sapo. Togotno je snel znak in ga vtaknil v žep. Z njim vred so dobili pošteno lekcijo vsi navzoči.

Resnična iz leta 1938.

Nekdo je prijavil kolo šele julija. Vprašan, zakaj ni storil tega prej, je pojasnil, da je bil več mesecev v zamejstvu. Na zahtevo je to tudi dokazal s potnim listom. Plačal je samo določeno pristojbino. Za nekaj dni pa dobi kazenski nalog za 35 din zaradi prepozne prijave kolesa. Zoper nalog je imel sicer pot pritožbe, a ta bi bila še dražja.

Tudi resnična.

Gost v kavarni naroči »Slovenijo«, novo in od prejšnjega tedna. Namesto teh mu prinese natakar graško »Tagespošto«, rekoč: »Nova še ni prišla, staro je moral pa nekdo odnesti.« Tedaj se oglasi gost pri sosednji mizi: »Zakaj lažete? Povejte, da je sploh nimate!«

Spominjajte se tiskovnega sklada
tednika »Slovenije«!

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in npravnosti, prosimo, da podprejo razširjevanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za tiskovni sklad našega tednika »Slovenije«.

Janez Kocmur:

K Tumovim spominom

(Nadaljevanje)

V celoti je to veleobrat z neštevilnimi oddelki in pododdelki, in dasi zahotan do vrtoglavoosti, se vendar vse niti stekajo na enem mestu. Dela se strojno in osebno, v skupinah in posamezno, podnevi in ponoči, da nikdar ne zastane obrat. Za primer potrebe je pripravljena izmena. Sleherni opravlja svoje delo sam ali v družbi sebi enakih. Združuje jih enakost koristi kakor zima volkove. Pri tem se radi sklicujejo na »višje interese«, h katerim prištevajo v prvi vrsti svoje. Brez lonca niso nikdar. »Najidealnejši« imajo največje, včasih kar za vse sorodstvo, krvno in drugačno. Mnogi se izroče temu poslu popolnoma, da jim je tako rekoč poklic. Najemniki »operirajo« organizirano, v krdelih — vsak v svoji vlogi. Svinjske noge, polena ali bodala se poslužujejo le v odmišljenem pomenu besede; kadar treba, prepuste ta posel drugim.

Življenje je kakor zemlja, ki požene plevel, če se ne obdeluje. Posej pšenico, pa boš vedel, kaj bo zraslo. A še potem bo kaj plevla vmes. Kakor se posojuje, tako se vrača. To je red, postavljen od narave same. A so, ki ne sejejo, pa žanjejo. Zmedo razglašajo za red, laž za resnico. Namesto ljuljke rujejo pšenico; boleznijo preganjajo, vzroke pa goje.

Tatu in goljufa se začuti, vlomilec in ropar pustita za seboj sled. Tat ukrade suknjo — kupiš drugo, če moreš, in pozabljeno je. Vlomilec lahko odnese vse; če si zavarovan, je škoda poravnana. So pa goljufi in tatovi, vlomilci in roparji, ki delajo brez svedra in svinjske noge in ne zapuščajo za seboj nobenih sledov. Ti so hujši od rakovega bacila, ki je znan vsaj po imenu. Jetike se varujemo s pljuvalnikom, strele z odvodom; zoper osebkke, vlamljajoče brez dleta in vitriha, pa ni ne pljuvalnika ne odvoda. Skrbni, potovi in bolečini, povzročeni po takih osebkkih, ne more nihče narediti nestorjenih, nihče povrniti izgubljenih dni in škode. Strela udarja v vrhove, volkodlak pa seda tudi v zibelko.

Mali zapiski

Ustavljen list

Minister za notranje zadeve je prepovedal nadaljnje izhajanje tednika »Sobota« v Kranju.

V Ljubljani nič

Za strokovno izobrazbo sodnih zdravnikov je izdelalo ministrstvo za socialno politiko naredbeni načrt, po katerem naj se v ta namen osnujejo posebni enoletni tečaji. Ti tečaji pa bodo samo v Belgradu in Zagrebu, v Ljubljani seveda ne.

Ali ste poravnali naročnino?

Kdo daje Henleinu denar?

Povzemamo po »Soboti«: Poljski list »Polonia«, ki izhaja v Katovicah, objavlja na čelu izvirno poročilo »o zakulisnem delovanju henleinovcev«. Pravi, da prejemajo razne nemške tvrdke iz rajha znatne zneske za podpiranje henleinovskega gibanja. Med drugimi navaja tudi pri nas znano tvrdko Georg Schicht, Aussig a. d. Elbe (Jurij Schicht, Ustje na Labi). Ta da je darovala osem milijonov kron za nabavo krojev in orožja henleinovskim udarnim četam (Ordner). Daje da jim na razpolago tudi avtomobile. V Ustju in okolici je dala narediti velikanske svetlobne reklamne napise za Henleinovo stranko. Tvrdka izdeluje masčobe pod imenom »Ceres«, »Vitello« in »Visan«, zobno kremo »Kalodont«, mila in razna lepotila pod ime-

nom »Elida«, »Jelen«, »Mercur« in »Shaponia«, sveče »Apollo« in drugo. — Čehi in Slovaki tvrdko bojkotirajo, bojkot pa je težaven, ker njeni izdelki niso označeni z imenom tvrdke, ampak nosijo le napis: češkoslovaški izdelek. Uspeh bojkota odvisi v glavnem od trgovca, ki mu je oz. bi mu moral biti znan izvir blaga. — V naši državi se tudi ponujajo izdelki pod gorenjskimi imeni; vprašanje je le, če je tvrdka Schicht-Lever v Osi-jeku, ki jih izdeluje, v kaki zvezi z ono v Ustju na Labi. Tvrdka Liebig je enako znana kot vele-nemška henleinovska.

Od priznanja k dejanju

Vedno več jih je, ki izražajo zadovoljstvo nad našim listom. Oglašajo se tudi novi naročniki — dokaz, da si misel, ki jo zastopa list, vedno bolj utira pot. S tem so svoje soglašanje praktično potrdili. — Obračamo se še do tistih, ki odlašajo, da storé enako. Simpatije so sicer nekaj lepega, ali samo od njih ne živi nobeno gibanje. Treba je tudi žrtve. Stare naročnike in prijatelje prosimo, naj nam pošljejo naslove oseb, o katerih mislijo, da ga bodo naročile, ako ga jim pošljemo na ogled. Kdor se ne misli naročiti, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Najlepša hvala vsem, ki se bodo odzvali.

Uprava in uredništvo.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.

NOVA ZALOŽBA V LJUBLJANI R. Z. Z O. Z. KONGRESNI TRG

Priporoča

Ivana Cankarja zbrane spise

20 zvezkov z uvodi in opombami iz Cankarja

Ti spisi niso samo naš najboljši narodni tekst, ampak so najpogumnejša izpoved slovenskega duha

Iz lastne založbe se še posebej priporočajo: F. S. Finžgarjevi zbrani spisi (8 zvezkov); Fr. Stelč, Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih; Stanko Vurnik, Uvod v glasbo; Jak. Kelemina, Literarna veda.

Poseben oddelek za pisarniške potrebščine

Rak se prikrade, da ne več ne kdaj ne od kod. Pride, potrk — in zapisan si smrti. Jetiki pravijo angelska bolezen. Seveda: brez bolečin opravlja svoj rabeljski posel. Še potrk ne; vstopi in se povabi brez besede. Vljudna je in dobra; zato zasluži zlat naslov in spoštovanje. Turek v pravljici je govoril: Nič hudega ti ne bom storil, brate; samo glavo ti bom odrezal. Zato je bil krvolok. Neumnež, mar bi bil zamahnil molče, pa bi še nje-ga razglasili za angela. Jetika je pametnejša. Pride brez meča, sede in čaka potrpežljivo; dá časa, da ležeš, skleneš roke in spodobno upaš do zadnjega. Ali tisto zadnje je natančno podobno zamahu meča. Turek je delal po volji kalifa, jetika izvršuje sodbo drugih. Ker je dekla, jo preganjajo, namesto da bi prijeli gospodarja.

Stojiš pred časniško desko. Zanimajo te poročila iz Rige ali iz Burgosa. Nekdo neverjetno zmaje z glavo. Tudi ti se čudiš, kako da so mogli zapreti Martina Krpanoviča Brdavsavljeva, ko je bil že petkrat ustreljen. Narediš opazko — in že si vdihnil bacil. — Na voglu se razgovarjata dva možaka. Za njunim hrbtom se ustavi tretji. Mi-sliš, da spada zraven. Pa se je le ustavil, da si nabaše pipo. In ona dva sta zapisana jetiki. — V gostilni modrujejo možje. Eden je posebno glase-n. Tovariši se pomenljivo spogledajo. Poznajo ga; vedo, da je nositelj bacilov; zato govore o stenicalah in prašku zoper ščurke. — Tonček pridirja domov ves vesel z zavitkom sladkorčkov v roki. »Poglejte, mama«, reče, »neki gospod mi jih je dal. Pobožal me je in vprašal, če ni bil sinoči učitelj Jerman pri nas — pa če smo naročeni na Ljudsko pravico.« — »Že vem — Komar!« vzklikne oče.

Za splošne železničarske stavke aprila 1920. je nekdo iz najbližje okolice Kolomana Walische dal na razpolago podatke za njegov izgon iz države. Iz tekmovalske zavisti. Usoda je včasih muhasta: Walisch je končal na vislicah, njegov tekme-c pa na podpostelnem loncu. — Na podoben način in iz enakih vzrokov se je ta skušal znebiti tudi glavnega zaupnika najštevilnejše delavske skupine v Mariboru. Dve pričji tiste »avdicence« in ovadeni še živijo; zadnji v Ljubljani. — Julija 1922 se mi je pridružil v kavarni Union možak, ponudivši se mi brez sramu za vohača. Pozneje me je

povabil celo pismeno na razgovor. O prvi priliki sem ga predstavil vsem prizadetim. Podobno »počastitev« je doživel pozneje še enkrat med števil-nejšim zborom. Brigalo ga je, da je le imel lonček napolnjen. — Isto leto mi je prišlo v roke pismo, naslovljeno na neko zvezo zadrug. Bilo je od enega mojih »dobrih« prijateljev zunaj Ljubljane. Vsebovalo je »podatke« za nastop zoper mene in navodila, kako naj se ta izvede, da bo »vihar« imel značaj »ljudskega glasu«. Njegov brat pa pisma ni oddal zvezi, nego ga je ponudil meni za — 200 kron ... Taka »listina« je že vredna svoje cene. — Leta 1924. je na zaupnem zborovanju neke nasilne organizacije bil stavljen predlog za učinkovit nastop zoper mene. Med tistimi, ki niso soglašali, je bil sam zaplotni pobudnik predloga. Iz previdnosti, da si umije roke za vsak primer. Take vrste tiči so zviti. — Po istem viru sem bil posvarjen pred dvema možakoma iz moje najbližje okolice, ki sem jima zaupal skoraj neomejeno. Nisem mogel verjeti; saj sem prav tema odprl vrata — ne do kruha, ampak do pogače. Pa je bilo le res: vohljala sta za menoj in prežala, brskala in zbiralala »podatke«, v obraz se mi hlinila, za hrbtom pa sestavljala »poročila«. Lonec jima je bil premajhen, postavila sta kad. Napolnili so jima jo zvrhano, njima samima pa je zmanjkalo tal pod nogami. — Junija 1925. sem bil dlje časa v Somboru. V hotelu, kjer sem stanoval, sem nekoč vrgel v kloset košček raztrganega zasebnega pisma. Te je nekdo, ki me je bil opazoval in videl, da sem jih spravil v žep, polovil v greznici (straniščnem sodu) in jih skušal sestaviti ... Ker mu nisem hotel verjeti, me je Laza Vojnovič, ugle-den meščan somborski, opozoril pismeno na nakane, sklenjene v nekem tamkajšnjem krožku. Izvedene so bile vse do pičice natančno. Niti so vodile iz Vojvodine ... — Naslednji mesec sem se neke nedelje večer posvetoval v nekem poslovnem prostoru v Ljubljani z več tovariši o strokovnih stvareh. Naenkrat reče eden: »Pojdimo v drugo sobo; zdi se mi, da se nekdo vzpenja na okno.« Naslednji dan je potrdil, da ga ni varal sluh. Po naključju je sedaj že pokojni dr. Demeter Blei-weis odkril nočnega plezalca. Mož je bil izkušen mojster tudi v manj uglednih umetnijah. Že razpadli lonec pa je le zakrpal.